

Edward S z t a f r o w s k i. *Miejsca i czasy święte*. Wyd. 2. Warszawa 1982 ss. 300. Akademia Teologii Katolickiej.

Pierwsze wydanie książki ukazało się w 1970 r. i uwzględniało stan prawny do 1969 r. Obecne wydanie, drugie z kolei, jest poszerzone o analizę późniejszych dokumentów i uwzględnia literaturę, która ukazała się w międzyczasie. Recenzowana książka została oddana do druku w 1980 r., zaś wydana w 1982 r.

Na treść tej pozycji składają się: wstęp, dwie części zasadnicze (s. 5—176), załączniki (s. 177—274) — niektóre o charakterze ogólnym, np. nowy obrzęd dedykacji kościoła i ołtarza, instrukcja o paleniu ciał czy schematy KPK z 1977 i 1980 r., inne o charakterze partykularnym, np. przepisy postne obowiązujące na terenie Polski — oraz streszczenie w języku łacińskim i indeks rzeczowy.

Podręcznik E. Szafrrowskiego nie jest tylko komentarzem do prawa kodeksowego z 1917 r. Każde omawiane w nim zagadnienie prawne poprzedzają uwagi historyczne, o zróżnicowanej wszakże wartości naukowo-badawczej i dydaktycznej. Właściwie tylko rozdział II poświęcony kościołom poprzedza dość obszerna i w miarę dobrze udokumentowana część historyczna. Przedstawia w niej Autor takie sprawy, jak: zezwolenie kompetentnej władzy na budowę kościoła, uposażenie przyszłej świątyni i wysłuchanie osób zainteresowanych. Przy innych kwestiach uwagi historyczne są bardzo lakoniczne i jedynie sygnalizują istnienie stanu faktycznego i prawnego przed KPK z 1917 r. Znaczenie naukowe nawet tych krótkich uwag byłoby o wiele większe — także w aspekcie dydaktycznym — gdyby ubogacała je obszerniejsza dokumentacja źródłowa i bibliograficzna. Natomiast o wiele szerzej

i dokładniej przedstawia E. Szafrowski odpowiednie postanowienia Soboru Watykańskiego II oraz prawodawstwo posoborowe. Jest to zrozumiałe i uzasadnione zarówno ze względu na aktualność tegoż prawodawstwa w czasie przygotowywania podręcznika, który w perspektywie bliskiej promulgacji nowego KPK służył jako dobre przygotowanie do właściwego rozumienia jego norm, jak również na fakt, że Autor jest znanym w Polsce tłumaczem i wydawcą prawodawstwa posoborowego w serii *Posoborowe prawodawstwo kościelne* (T. 1—12. Warszawa 1968—1983). Ponadto pod koniec swojego komentarza (s. 174—176) Autor omówił, notabene bardzo skrótowo, zagadnienia miejsc i czasów świętych w projekcie nowego KPK (według schematów z 1977 i 1980 r.), niezależnie od umieszczenia schematów in extenso w załącznikach. Mankamentem tej pracy jest brak oddzielnego wykazu źródeł i literatury.

Ujęcie problematyki miejsc i czasów świętych w KPK z 1917 r. przyjął autor za kryterium podziału omawianej materii prawnej. Zastanawia czytelnika zachowawcza postawa autora. To prawda, że w czasie przygotowywania i publikacji podręcznika obowiązywał jeszcze KPK z 1917 r. łącznie ze zmianami wprowadzonymi przez dokumenty Soboru Watykańskiego II i prawo posoborowe. Ale prawdą jest również, iż E. Szafrowski jest doskonale zorientowany w prawie posoborowym i schematach nowego Kodeksu. Mógł więc śmiało pokusić się o ujęcie perspektywiczne, które już obecnie stanowiłoby dobrą podstawę do analizy i wykładni norm KPK z 1983 r., co przy trudnościach wydawniczych i stosunkowo długim okresie druku w Polsce, nawet z praktycznego punktu widzenia nie jest bez znaczenia. W innej swej pracy (*Prawo kanoniczne w okresie odnowy soborowej*. T. 1—2. Warszawa 1976—1979) autor wykazał więcej odwagi naukowo-badawczej, chociaż przedsięwzięcie było trudniejsze.

Pomimo powyższych uwag krytycznych obie części pracy należy ocenić pozytywnie. Dają one dobrą orientację w tym dziale prawa kanonicznego, a ze względu na szereg uwag praktycznych mogą także służyć duszpasterzom pomocą w rozstrzyganiu problemów spornych. I tak np. stosunkowo obszernie przedstawił autor bardzo trudną kwestię odmowy pogrzebu kościelnego (s. 146—153). Uwrażliwienie czytelnika na złożoność tego problemu, zwłaszcza w praktyce duszpasterskiej, oraz jednoznaczne opowiedzenie się za łagodniejszą interpretacją kan. 1240 KPK z 1917 r., m.in. w kontekście dekretu Kongregacji Doktryny Wiary z 20 IX 1973 r., powinno zapobiec zbyt dowolnemu niekiedy stosowaniu tego przepisu. Nie można bowiem nadużywać go jako środka represji w stosunku do wiernych albo traktować jako wątpliwej wartości zachętę do prowadzenia odpowiedzialnego życia chrześcijańskiego. Można natomiast mieć zastrzeżenie co do zbyt ogólnego omówienia sposobu świętowania dni niedzielnych i świątecznych, szczególnie obowiązku uczestniczenia we mszy św. (s. 165—167). E. Szafrowski nie ustosunkował się w ogóle do wprowadzonej najpierw prawem partykularnym (szczególnie szeroko rozpowszechnionej w krajach Europy Zachodniej), a obecnie prawem powszechnym możliwości spełnienia tego obowiązku w sobotę lub w wigilię święta nakazanego.

Recenzowana praca jest dobrym i pożytecznym komentarzem do tej pozornie tylko bezproblemowej dziedziny prawa kanonicznego. Znając i doceniając niezwykłą pracowitość Autora można oczekiwać, że w niedługim czasie opracuje on wydanie następne, uwzględniające aktualny stan prawny w odniesieniu do omawianych zagadnień, tj. komentarz do kan. 1202—1253 KPK z 1983 r. Komentarz E. Szafrowskiego jest szczególnie godny polecenia studentom prawa kanonicznego.